

УДК 378.147

**INNOVATIONS OF DISTANCE EDUCATION OF FOREIGN LANGUAGES
IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS****ІННОВАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЗВО****Тkachenko A.M. / Ткаченко А.М.***senior teacher / старший викладач*

ORCID: 0009-0007-3965-5791

*Yevhenii Bereznyak Military Academy, Kyiv, Illienko str., 81, 04119
Воєнна академія імені Євгенія Березняка, Київ, Ілленка, 81, 04119*

Анотація. У статті констатовано основні переваги та недоліки дистанційного навчання іноземних мов у закладах вищої освіти. У роботі зосереджено увагу на впровадженні інновацій у зміст та методику дистанційного навчання іноземним мовам. Означено необхідні умови для ефективного процесу дистанційного навчання іноземних мов: забезпечення цифровою дидактикою, використання цифрових технологій, стимулювання формування комунікативної та цифрової компетентності професорсько-викладацького складу та здобувачів освіти ЗВО. Визначено ефективність використання штучного інтелекту під час дистанційного навчання іноземних мов у ЗВО.

Ключові слова: дистанційне навчання, іноземні мови, інновації, здобувачі освіти, заклад вищої освіти.

Вступ.

Наслідки вторгнення росії призвели до трансформацій освітнього процесу. В умовах російської агресії ситуація, яка склалася сьогодні в Україні, призводить до переосмислення та обґрунтування нових тенденцій в освітньому середовищі. Саме перехід на дистанційну форму навчання уможливорює забезпечення безперервного процесу завдяки цифровим освітнім ресурсам [6].

Світові процеси цифровізації створюють великі можливості для освіти, її доступності, різноформатності, а поряд з тим і великі виклики, спричинені швидкими темпами продукування нової інформації, зростанням і нестабільністю змісту освіти, необхідністю пошуків нових способів її реалізації [12].

Останнім часом у вітчизняній сфері ЗВО значна увага приділяється формуванню іншомовного ділового спілкування майбутніх фахівців в умовах багатофакторного підходу та цифровізації сучасного ринку праці. Тому актуалізується потреба формування як комунікативної так і цифрової компетентності здобувачів освіти в епоху цифрової трансформації позиціонується як комплексна інтегративна ознака. Під останніми розуміється система знань, умінь, навичок, ціннісних орієнтирів, особистісних якостей спеціалістів, на основі яких вони формують цілі своєї діяльності та здатність виконувати професійні та соціальні функції.

Компаративний аналіз досліджень вчених та практиків щодо дистанційного навчання іноземних мов у ЗВО показав основні переваги та недоліки.

Вчені А. Колесник, О. Мануєнкова, О. Муравйова, Л. Подворна, І. Удовенко [3], досліджуючи особливості викладання іноземної мови наголошують на важливості якісного володіння іноземними мовами задля



уможливлення «повноцінно інтегруватись у світове співтовариство». Володіння іноземними мовами розширює кордони отримання освіти, участі у програмах, конференціях, грантах, стажуванні за кордоном, реалізації свого професійного потенціалу у професійній діяльності.

Л. Лимар [5] наголошує на економії часу, відсутності проблем аудиторного фонду, мобільності у застосуванні електронних дидактичних матеріалів, ефективності е-контролю знань, більша мобільність, уможливлення творчого та креативного розвитку. Недоліки дистанційного навчання вчена вбачає у забезпеченні здобувачів освіти гаджетами та станом мережі інтернету, у психологічній неготовності викладачів та здобувачів освіти, контролю за дотриманням академічної доброчесності, забезпечення практики тощо.

Науковці Г. Тригуб, О. Хникіна, [11] досліджуючи переваги та недоліки дистанційної форми навчання при вивченні іноземних мов акцентують на перевагах (свободі та гнучкості, індивідуальності, мобільності, самостійному виборі темпу навчання, залученні більшої аудиторії та різних вікових груп здобувачів освіти, вирішенні різних завдань, обміну досвідом; уможливленні навчатися особам віддалених важкодоступних регіонів та особам з особливими потребами у розвитку тощо) та недоліків (відсутності прямого очного спілкування між здобувачами та викладачем, емоційного вигорання, неможливості бути залученим у діалог тощо), труднощі (відсутності досвіду викладання, нормативно-правової та науково-методичної бази, психологічної готовності учасників освітнього процесу, невизначеності чітких розмежувань розподілу навчального часу, у забезпеченні Інтернетом та технічними засобами, використанні інтерактивними технологіями навчання; несформованості навичок «самоосвіти, саморозвитку, саморегуляції, професійної рефлексії», у розробці методичних матеріалів для забезпечення інновацій дистанційного навчання.

Автор О. Комар [4] досліджуючи переваги та недоліки дистанційного навчання іноземних мов здобувачів освіти з немовних спеціальностей наголошує на:

- перевагах у свободі, гнучкості, індивідуальності, мобільності, самостійному виборі темпу освітнього процесу, уможливленні у обговоренні та вирішенні між викладачами різних завдань, обміну досвідом тощо.

- недоліках у відсутності прямої комунікації між учасниками освітнього процесу, втраті його емоційного забарвлення, у створенні творчої атмосфери, відсутності якісного технічного та програмного забезпечення тощо.

Аналіз дослідження дистанційних курсів з іноземних мов, показав, що в цілому вони зосереджені на ефективному навчанні навичкам комунікації, технологічних аспектах навчання мові та автономному навчанню. Авторка О. Павлова [10] аналізуючи досвід дистанційного навчання іноземних мов здобувачів освіти у ЗВО в умовах воєнного стану наголошує на трудомісткості підготовки викладачів, а саме, на підготовці великої кількості навчальних матеріалів для впровадження в онлайн-форматі, організація форм контролю під час дистанційного навчання іноземної мови, що призвело до розширення та збільшення межі робочого часу.



Важливою перевагою у використанні дистанційного курсу іноземних мов у ЗВО порівняно з традиційним очним навчанням є комфортні зручності:

- ✓ часовий фактор (індивідуалізація часу і проміжку засвоєння і виконання робіт);
- ✓ відсутність витрат коштів і часу на трансфер;
- ✓ уможливлення організації різних занять: консультацій, практичних робіт, семінарів, вебінарів, конференцій, відкритих лекцій, гостьових лекцій, лекцій з залученням стейкхолдерів та науковців, тестування, контроль, індивідуальна та для групова роботи.

Аналіз джерел показав, що не дивлячи на різноманіття досліджень впровадження дистанційного навчання іноземних мов у ЗВО, детального вивчення та подальшого розвитку заслуговує питання впровадження інновацій у зміст та методику даного процесу.

Основний текст.

Для ефективності дистанційного навчання іноземних мов необхідне забезпечення цифровою дидактикою; використання цифрових технологій та стимулювання формування цифрової компетентності професорсько-викладацького складу та здобувачів освіти ЗВО.

Дидактика в умовах інформатизації освіти орієнтована на обґрунтування нових цілей, змісту, методів, організаційних форм й закономірностей теорії навчання у віртуальному просторі, з використанням соціальних мереж, що впливає на процес організації навчання [1].

Структура уніфікації процесу змістового наповнення дистанційного курсу з іноземної мови повинна мати інформаційні блоки:

- цілі, завдання, результати засвоєння (здатності, здібності, компетентності);
- зміст модулів з коротким описом його структурних елементів і зазначенням рейтингової ваги кожного завдання в метричній шкалі розділу, як інструменту самоаналізу задля стимулу та мотивації здобувача освіти з метою побудови власної траєкторії засвоєння навчального матеріалу;
- форум для ведення діалогу, що дозволяє оцінити популяризацію та актуальність проблемних завдань;
- електронний словника – семантика
- лекційні матеріали у поєднанні використання електронного словника, посиленнями на роз'яснення з графічним, ілюстративним, мультимедійним забезпеченням у відкритому доступі
- мультимедійний довідник із рекомендаціями щодо вдосконалення комунікативних навичок усної / писемної презентації та візуалізації предметно-орієнтованої інформації у форматах есе, звіту, анотації, статті, доповіді, радіальної схеми, інтелект-карти, SWOT-аналізу;
- завдання репродуктивно-тренувального, проблемно-мовного або творчого характеру з методичними рекомендаціями щодо їх виконання та критеріями оцінки;
- елементи для вдосконалення навичок пошуку, відбору, аналітичної обробки й презентації інформації у формі гіпер- текстового продукту за заданими параметрами відповідно до запропонованого шаблону (бази даних) або в



межах зазначених рубрик (вікі) з метою спільного створення додаткового інформаційного ресурсу в рамках тематики модулю;

- підсумковий тест із питань закритого й відкритого (формат есе) типу, в тому числі з візуальною та аудитивною текстовою інформацією як ілюстрацією або стимулу для роздумів, як засобу поточного контролю засвоєння навчального матеріалу;
- елементи для консультації, організації та обговорення спільної роботи здобувачів освіти (чат, відеоконференція);
- інструмент у вигляді інтерв'ю чи анкети для критичного аналізу та самоаналізу результатів засвоєння знань та умінь використовувати на практиці.

Використання цифрових технологій та вибір інновацій [9] у межах дистанційного навчання іноземних мов впливає на формування особистості, здатної реалізувати себе в сучасних мінливих умовах цифровізації соціокультурного середовища.

Інновації у процесі дистанційної форми навчання іноземних мов є практико-орієнтованими [8]. Вони потребують мобільності та ініціативності кожного учасника освітнього процесу, що уможливорює формування комунікативну компетентність.

Практико-орієнтовні інновації спрямовані на методичне забезпечення процесу формування: мобільності та активності здобувачів освіти, незалежності, готовності та спроможності до діалогу у професійній діяльності.

Методика вивчення іноземних мов полягає у тому, що практичні заняття супроводжуються поліфонією спілкування. У процесі формування комунікативної компетентності здобувачі освіти освоюють цифрову грамоту формуючи таким чином цифрову компетентність. Інновації, які застосовуються під час дистанційного навчання іноземної мови, розкривають великі можливості використання цифрових технологій. Існують комп'ютерні програми, які можуть штучно створювати певні комунікативні ситуації, що дозволяє здобувачам освіти тренувати різноманітні мовні та мовленнєві навички, доводячи їх до автоматичного відтворення у подібних реаліях. Також дуже ефективним потенціалом є використання штучного інтелекту під час вивчення іноземних мов, наприклад, при створенні власних моделей.

Аналітики Gartner [2, с. 82] виділяють п'ять, найбільш ефективних пропозицій вивчення іноземних мов з впровадженням штучного інтелекту в освітній процес ЗВО:

- 1) додатковий інтелект, як засоби автоматизації задля підвищення продуктивної розумової діяльності людини, а саме, використання уможливорює зменшити кількість помилок у процесі виконання завдань;
- 2) чат-боти [7], як віртуальний помічник полегшує організацію освітнього дистанційного середовища;
- 3) мультимедійні технології навчання, у процесі використання яких відбувається формування комунікативної та цифрової компетентності шляхом активізації модульних навчальних блоків під час вивчення мови за індивідуальною освітньою траєкторією (проведення практик, веб-



- семінарів, дидактичних ігор, реалізації проєктів освітньої програми);
- 4) використання гейміфікації з метою набуття ігрових практик у неігровому контексті для залучення здобувачів освіти до вирішення проблем;
 - 5) використання спеціально розроблених програм та додатків.

Використання штучного інтелекту на заняттях із вивчення іноземної мови у ЗВО підвищує ефективність освітнього процесу, уможливорює оптимізувати процес формування комунікативної компетентності, умотивовує до пізнавальної діяльності, активізує розумові здібності, формує абстрактне та логічне мислення та сприяє індивідуалізації та інтенсифікації освітнього процесу через самостійну роботу з цифровими ресурсами.

Результати здобувачів освіти у процесі дистанційного навчання іноземної мови у ЗВО можна оцінювати у форматі презентацій, проєктів, творчих робіт, тестів.

У процесі організації курсу дистанційного навчання іноземної мови у ЗВО потрібно враховувати, окрім інновацій, концептуальні тенденції його дидактичної організації.

Результат ефективного впровадження інновацій дистанційного навчання іноземних мов у ЗВО залежить від інтерактивності, а саме:

- зміна парадигми участі викладача як фасилітатора як організатора освітнього простору задля підтримки учасників у реалізації навчальних завдань;
- самостійного накопичення знань на основі індивідуального сприйняття, відтворення та розуміння навчального матеріалу, впроваджуючи у професійну практику формуючи уміння і навички;
- мотивації до якісного володіння іноземними мовами задля уможливлення розширення кордонів реалізації себе у професійній діяльності.
- багатоканальності синхронної та асинхронної форм навчання;
- психологічної підтримки та комфорту за умов індивідуалізації освітнього процесу;
- сприянню удосконаленні навичок соціокультурної комунікації.

Висновки. Компаративний аналіз джерел констатує очевидні переваги дистанційного навчання іноземних мов у ЗВО: доступність навчальних матеріалів, зручність їх у використанні, організація індивідуальної траєкторії навчання. Сприятливе психологічне середовище індивідуального навчання позитивно впливає на ефективність засвоєння навчального матеріалу.

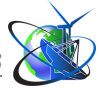
Важливим аспектом у підвищенні якості дистанційного навчання іноземних мов у ЗВО є впровадження інновацій у освітній процес. Інновації уможливають: - використання цифрових технологій, як ефективного засобу підвищення ефективності освітнього процесу;

- ✓ процес оптимізації формування комунікативної компетентності;
- ✓ мотивацію до пізнавальної діяльності;
- ✓ активізацію розумових здібностей,
- ✓ формування абстрактного та логічного мислення;
- ✓ сприяння індивідуалізації та інтенсифікації освітнього процесу через самостійну роботу з цифровими ресурсами.



Література:

1. Алексеева С. (2021). Дидактика в умовах інформатизації освіти. Академічні студії. Серія «Педагогіка». Луцьк: Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, № 4. Ч. 1. С.25-30. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/730414>
2. Зубенко, О. В. (2023). Штучний інтелект і вивчення іноземної мови. Закарпатські філологічні студії, 27(2), 80–85. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.27.2.15>
3. Колесник А.О., Удовенко І.В., Мануєнкова О.О., Подворна Л.А. Муравйова О.М. (2023). Особливості викладання іноземної мови в умовах дистанційного навчання / Фаховий збірник наукових праць «Сучасні дослідження з іноземної філології» № 5 (23).
4. Комар О. (2015) Переваги та недоліки дистанційного навчання іноземної мови здобувачів освіти немовних спеціальностей. / Викладання іноземних мов для здобувачів освіти немовних спеціальностей: стан, проблеми, перспективи»: збірник матеріалів II Всеукраїнського науково-практичного вебінару (2 грудня 2015 р.). Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. <http://eprints.zu.edu.ua/20071/1/36.pdf>
5. Лимар Л. (2022). Основні переваги та недоліки дистанційного навчання іноземних мов у немовному закладі вищої освіти. Український педагогічний журнал. № 1. URL: <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/583/513>
6. Любарець В. В. Грибова Л. В. (2024). Особливості управління проектами та ризиками в освіті. Педагогічні науки: теорія та практика, (1), 115-121. <https://doi.org/10.26661/2786-5622-2024-1-16>
7. Любарець В., Бірюкова О. (2023). CHATBOT AS A SOCIAL FUNCTIONALITY FOR PEOPLE WITH DISABILITIES IN THE HOSPITALITY INDUSTRY. SWorldJournal, 1(17-01), 110–115. <https://doi.org/10.30888/2663-5712.2023-17-01-016>
8. Liubarets V., Kashyna G., Kachan Y., Brezetskyi S., Ostrovershenko A. (2024). Adapting professional development to the digital transformation of today's job market. Multidisciplinary Science Journal, 6, ss 0713. <https://doi.org/10.31893/multiscience.2024ss0713>
9. Любарець В. В., Скибун Н. Д., Бірюкова О. В. (2022). Сталість освітньої екосистеми: стратегії впровадження цифрових інновацій. Академічні візії, (14). <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/811>
10. Павлова О. (2023). Підходи до навчання іноземної мови у ЗВО в умовах дистанційності. / Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / [редкол.: А.В. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», Вип. 87. 240 с. <http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2023/87/28.pdf>
11. Тригуб Г. Хнікіна О. (2018). Переваги та недоліки дистанційного навчання при вивченні іноземних мов (на базі немовних спеціальностей). Вища освіта у контексті інтеграції до європейського освітнього простору, 82 (IV), 325-335. <https://osvita.eeipsy.org/index.php/eeip/article/view/150>
12. Юденкова О. П. (2022). Дидактичне проектування змісту освіти з



врахуванням інноваційних виробничих технологій. Науково-методичні засади освітнього процесу у закладах фахової передвищої освіти : тези доп. міжнар. наук.-метод. конф. (Житомир, 15 грудня 2022 р.). Житомир, С.85-90. <http://lib.iitta.gov.ua/733157/>

Abstract. *The article states the main advantages and disadvantages of remote learning of foreign languages in institutions of higher education. The work focuses on the introduction of innovations in the content and methodology of distance learning of foreign languages. Necessary conditions for the effective process of distance learning of foreign languages have been defined: provision of digital didactics, use of digital technologies, stimulation of the formation of communicative and digital competence of professors and teaching staff and students of higher education. The effectiveness of the use of artificial intelligence during distance learning of foreign languages in higher education institutions has been determined.*

Key words: *distance learning, foreign languages, innovations, education seekers, higher education institution.*

Стаття відправлена: 29.06.2024 г.

© Ткаченко А.М.